

FRANSA'DA MEKTUPLA KOOPERATİFÇİLİK ÖĞRETİMİ *

Doç. Dr. M. Zafer ÜSKÜL

Mektupla öğretim, son yıllarda, tüm dünyada giderek daha çok uygulanan bir öğretim biçimi durumuna gelmektedir. Ülkemizde de, son bir kaç yıldan beri, özellikle yüksek öğrenimde, çeşitli dallarda mektupla öğretim uygulamasına başlanmıştır. Bununla birlikte, bu uygulamanın sağlam temellere oturduğu şimdilik söylenemez.

Öte yandan, ülkemizde, kooperatifçilik yeni bir atılım içine girmiş, hızlı bir gelişme göstermiştir. Bu gelişme içinde kooperatifçilik eğitimi güncel ve önemli bir sorun olarak ortada bulunmaktadır. Kooperatifçiliğin kırsal alandaki gelişimi ve kırsal alanda yaşayanların eğitim düzeylerinin geriliği göz önüne alındığında, kooperatifçilik eğitiminin önemi ve ivediliği açıkça ortaya çıkmaktadır. Kooperatif üyelerinin ve kooperatiflerde çalışanların ivedilikle eğitilmesi gereklidir.

Bu gereksinimin karşılanmasında, mektupla öğretim tekniği, amaca ulaşmada elverişli bir teknik olarak görünmektedir. Gerçekten, bu tür öğ-

(*) Bu yazının hazırlanmasında, yerinde yaptığımız incelemelerden başka aşağıdaki kaynaklardan yararlanılmıştır.

Formation et perfectionnement à distance, C.N.C.A., 1974

Enseignement par correspondance de la coopération, E.S.I.C., 1974.

retim, ucuzdur, öğrencilerin meslekleriyle uğraşmalarını engellememektedir, yer değiştirmeyi gerektirmemektedir. Ayrıca, programlar, öğrencinin düzeyine göre hazırlanabilmekte, daha önce öğrenim görmüş olmayı gerektiremeyebilmektedir. (Doğaldır ki burada sözü edilen öğretim, ilkokul düzeyinden sonra görülen öğretimdir. Mektupla öğretimin gerçekleştirilebilmesi için öğrencinin okuma yazma bilmesi ve kendisine yollanacak dersleri anlayabilecek durumda olması gerekmektedir.)

Mektupla kooperatifçilik öğretimi alanında Fransa'da sürdürülen uygulama incelemeye değer görünmektedir. Mektupla kooperatifçilik öğretimi, Fransa'da uzun yıllardan beri uygulanmaktadır. Bu öğretim, genel olarak kooperatifçilik eğitimine önemli katkılarda bulunmuş ve bulunmaktadır.

Fransa'da mektupla kooperatifçilik öğretiminin incelenmesi, Türkiye'de girişilecek böyle bir uygulamaya ışık tutabilir.

Fransa'da, bir çok kooperatif üst kuruluşu, üyelerini eğitmede mektupla öğretime yer vermektedir. Ancak, iki kuruluş, mektupla kooperatifçilik öğretimini kurumsallaştırmış, bu alanda uzmanlaşmıştır: Ulusal Tarımsal Kooperatifçilik Merkezi -U.T.K.M. - (Centre National de la Coopération Agricole -C.N.C.A.-) ve Uluslararası Kooperatifçilik Yüksek Okulu - U.K.Y.O.- (Ecole Supérieure Internationale de la Coopération - E.S.I.C.-). Bu yazımızda, bu iki kurumun gerçekleştirdiği mektupla kooperatifçilik öğretimi incelenecektir.

I. ULUSAL TARIMSAL KOOPERATİFÇİLİK MERKEZİNİN MEKTUPLA KOOPERATİFÇİLİK ÖĞRETİMİ

Ulusal Tarımsal Kooperatifçilik Merkezi mektupla kooperatifçilik öğretimi konusunda uzmanlaşmış, 1962 yılında Fransız Tarım Bakanlığınca tanınmış bir kurumdur. Tarımsal kooperatifçilik alanında 1960 yılından bu yana mektupla öğretim yapmaktadır. Merkezin yaptığı mektupla öğretim, zaman zaman yapılan sözlü oturumlarla bütünlenmektedir.

Ulusal Tarımsal Kooperatifçilik Merkezinin öğretimi, kooperatif üyeleri ile kooperatif görevlilerine olduğu kadar tarımsal kooperatifçilik hareketiyle ilgili herkese açıktır.

Ulusal Tarımsal Kooperatifçilik Merkezi, genel kooperatifçilik öğretiminin yanı sıra uzmanlık öğretimine de yer vermektedir. Genel kooperatifçilik öğretimi, başlangıç, 1. düzey ve 2. düzey formasyon öğretimi olmak üzere üç aşamadan oluşmaktadır. Her üç aşamaya da doğrudan doğruya girilebilmektedir. Bu üç aşamadan sonra uzmanlık öğretimi gelmektedir. An-

cak, uzmanlık öğretimine de doğrudan girme olanağı - gerekli koşullar taşındığında - vardır.

Ulusal Tarımsal Kooperatifçilik Merkezinin öğretim sisteminin temel yapısı aşağıdaki çizelgede görülmektedir.

Ulusal Tarımsal Kooperatif Merkezinin farklı düzeylerdeki öğretimi ayrı ayrı incelenecektir.

1. Başlangıç (Tarımsal Kooperatifçiliğe Giriş) Öğretimi

Tarımsal kooperatifçiliğe giriş öğretimi beş ay sürmektedir ve 1 Kasım-31 Mart tarihleri arasında yapılmaktadır. Bu öğretime, hiç bir koşul aranmaksızın, başvuran herkez kabul edilmektedir. Öğretim boyunca öğrenciye 20 ders ve 10 çalışma konusu yollanmaktadır. Bu ders ve çalışma konuları her ay başında seriler halinde gönderilir. Öğrenci, ödevlerini yaparak aynı ayın sonunda Ulusal Tarımsal Kooperatifçilik Merkezine yollamak zorundadır. Öğrenci bu koşula uymazsa, kendisine yeni dersler gönderilmez.

Kişisel çalışma konuları (ödevler) yanıtlanması istenen soruları kapsar. Bu ödevlerin yapılması, yaklaşık bir saat süre gerektirir. Ödevler Merkezce düzeltilerek öğrenciye geri yollanır.

Öğrenimin sonunda, öğrenci, yapılacak sınava katılabilir. Ödevlerden ve sınavdan 20 tam not üzerinden 10 alan öğrenciye **Tarımsal Kooperatifçiliğe Başlangıç Sertifikası** verilir.

Tarımsal kooperatifçiliğe giriş öğretimi programında, aşağıdaki konulara yer verilmektedir.

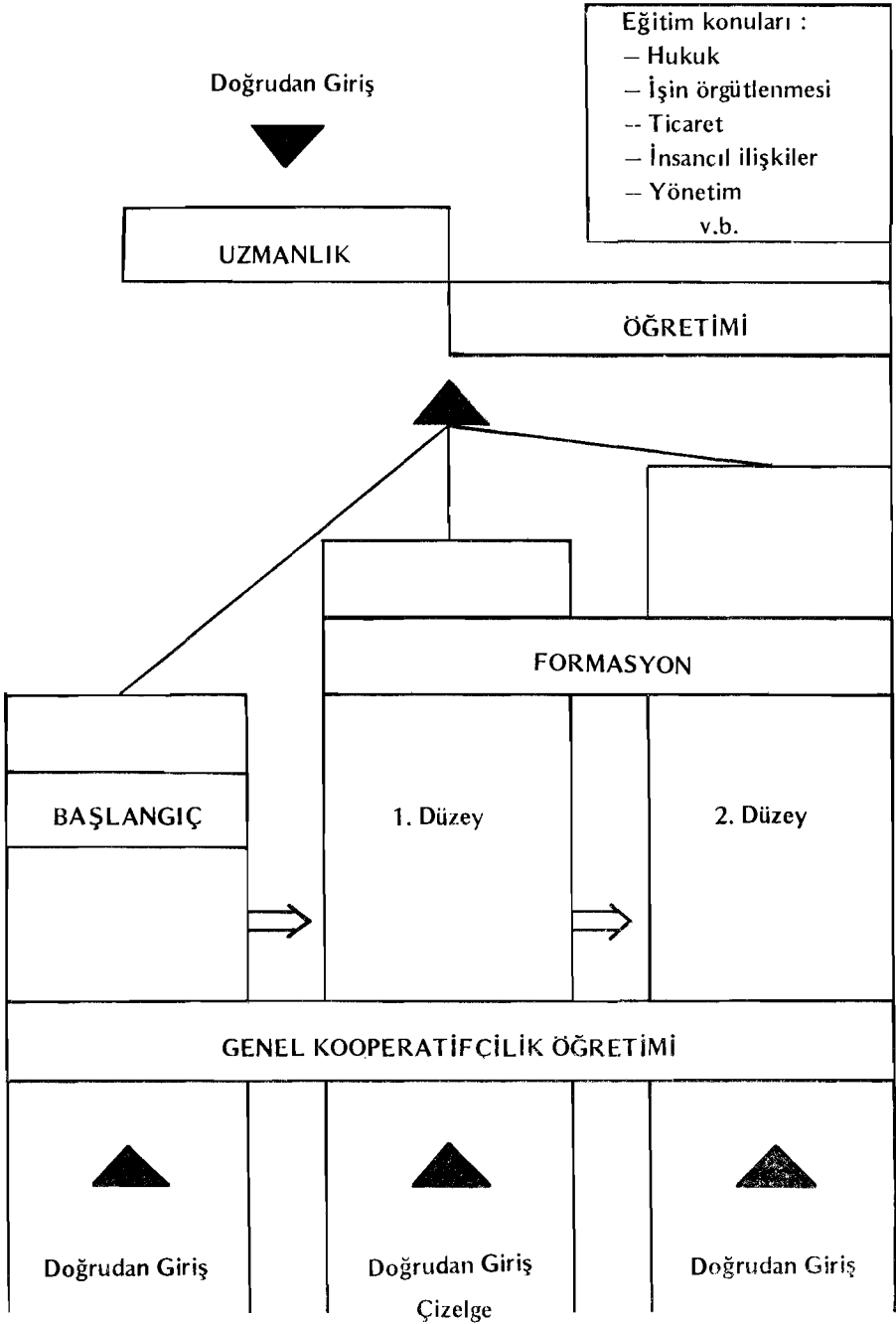
— Çağımızın evrimi ve tarım üzerine etkileri

Bir yığın toplumuna doğru gidiş: Genel olarak ekonomik ve özel olarak da tarım çevresine etkileri. Bu ulusal ve uluslararası bütün içinde tarım hangi durumdadır? Çiftçilerin kümeleşmesi, ekonomik güçlerini korumanın yolu.

Ek: Avrupa Ekonomik Topluluğu

— Kooperatif: Kendi hizmetlerinde bir işletme kuran insanlar topluluğu

Benzer temel gereksinimleri olan, kendi hizmetlerinde bir işletmeyi demokratik olarak yöneten insanların isteğe dayanan birliği. Tarımsal kooperatiflerin değişik faaliyet alanları.

Ek: Tarımsal mesleki ögrütlenme ve kooperatifçiliğın yeri.

— Kooperatif işletme: Teknik işlevi

Ortaklarının amaçlarına ulaşmak için işletmenin teknik araçlara gereksinimi vardır: Yerleşme, materyal, vb.. Bu araçları çalıştırmak gerekir. Bu, personelin ve yönetimin görevidir.

— Kooperatif işletmenin finansal ve muhasebe sorunları

İşletmenin faaliyeti için gerekli araçları nasıl bulmalı ve yönetmelidir? Yatırımlar, yatırımların gerçekleşmesini sağlayacak kaynaklar, gerektirdikleri masraflar. İşletmenin mali hareketini ve varlıklarının hareketini nasıl kaydetmelidir? Muhasebe ve yöntemleri. Bilanço, dönem sonu hesapları: Anlamı ve çözümlemesi.

— Ticari işlev yada kooperatif işletmenin dış ilişkileri

Ekonomik çevre. Kullanılacak yöntemler, yararlanılacak kurumlar. Artık değer kazanmada kooperatifin rolü.

— Kooperatif işletmede insancıl ilişkiler

Kooperatif işletme ve personeli: Ücretlilerin rolü ve sorumlulukları, sorunları. Kooperatifçilerin personele karşı tutumları nasıl olmalıdır?

Kooperatif işletme ve üyeleri: İlişkileri nasıl arttırılmalı ve kooperatifçileri işletmelerinin yaşamına daha yakından nasıl bağlamalıdır?

— Kooperatif işletmenin yönetimi

Ortakların ve onları temsil eden organların rolü: Genel kurul, yönetim kurulu. Hukuksal kurallar.

Karar, denetim ve danışma organları.

— Kooperatifçiliğın güncel sorunları-Kooperatif hareketin gücü

Güncel sorunlar: Yapı, yoğunlaşma, çok yönlülük, pazar elde edilmesi, yatırımlar...

Kooperatifçiliğın günümüzün gereksinimlerini karşılayabilmesi için iki zorunluluk: İnsanları bilgili kılma ve yetiştirme.

2. Formasyon Öğretimi

1. düzey formasyon öğretiminin amacı, tarımsal kooperatifçilikle ilgili temel genel bilgileri vermektir. Bu öğretim herkese açıktır, daha önce öğ-

renim görmüş olma zorunluluğu yoktur. Bununla birlikte, öğrencilerin dersleri anlama yeteneğine sahip olmaları gerekir.

2. düzey formasyon öğretimi, 1. düzey formasyon öğretiminin devamıdır ve sorumluluk gerektiren görevler için kooperatifçi yetiştirmeyi amaçlamaktadır. Bu öğretime, 1. düzey formasyon öğretimini başarıyla bitirenler alınmaktadır. Bununla birlikte, belirli bir eğitim düzeyine sahip kişilerle belirli süre mesleki deney kazanmış kişiler de kabul edilmektedir.

1. ve 2. düzey formasyon öğretiminin süresi, öğrencinin isteğine göre 1 yada 2 yıldır. İki tür öğretimde de, bu süre içinde öğrenciye 8'er seri ders ve ödev gönderilmektedir. Mektupla gerçekleştirilen bu öğretim, sözlü derslerle tamamlanmaktadır. Kısa süreli olan bu sözlü oturumlar yılda 3 kez ve birden çok kentte gerçekleştirilmektedir.

Öğretimin sonunda yapılan sınavı başaranlara, 1. düzeyin sonunda **Tarımsal Kooperatif İnceleme Sertifikası**, 2. düzeyin sonunda ise **Tarımsal Kooperatif Öğretim Brövesi** verilmektedir.

Ulusal Tarımsal Kooperatifçilik Merkezi, mezunlarına, iş bulmalarında yardımcı olmaktadır.

1. düzey formasyon öğretiminin ders programında 7 ana konu yer almaktadır. Bunlar ayrıntılı olarak aşağıda gösterilmiştir.

A. 1. Düzey formasyon öğretiminin ders programı

a) Kooperatifçiliğin tanınması

- Kooperatifçilik tarihi ve doktrini
- Tarımsal kooperatifçiliğin genel nitelikleri
- Fransa'da tarımsal kooperatifçiliğin genel görünümü
- Tarımsal kooperatifçiliğin örgütlenmesi
- Tarımsal kooperatifçiliğin rolü ve yönelimi

b) Tarımsal kooperatifçilik hukuku

- Tarımsal kooperatiflerin hukuksal statüsü
- S.I.C.A. (kurulması, işleyişi, feshi)
- Üretici kümeleri
- Mali rejim öğeleri (doğrudan vergi, dolaylı vergi)
- Bir tarım kooperatifinin dış dünya ile ilişkilerinin ortaya çıkardığı hukuksal sorunlara genel bakış

c) İşin bilimsel örgütlenmesi

- Tanım ve genel bakış
- İş incelemesi
- İş yerlerinin örgütlenmesi
- İşletmede haberleşme
- Örgütlenme araçları
- Yönetmel dokümanlar
- Grafikler
- İşte insancıl sorunlar

d) Muhasebeye giriş

- Muhasebe aygıtının incelenmesine giriş
- Muhasebe kayıtları
- Bir kooperatifte basit bazı işlemlerin incelenmesi
- Muhasebe örgütü
- Yıl sonu çalışmaları

e) Ticari işlev

- Ticari işlev
- Kooperatifin ticari politikası
- Ticari inceleme ve araştırmalar
- Ticari örgütlenme ve dinamik
- Ticari servisin yapısı ve satış adamı
- Satış işlemi
- Ticari yönetim

f) Kırsal ekonomi

- Kırsal ekonomiye giriş
- Üretici sektör, tarım
- Ticaret sektörü, tarım

g) İnsancıl ilişkiler

- İnsancıl ilişkilerin tanımı
- Psikolojiye giriş
- Sosyal psikolojiye giriş
- Sosyolojiye giriş
- Kooperatif üyeleriyle ilişkiler
- Kooperatif personeliyle ilişkiler

B. 2. Düzey formasyon öğretiminin ders programı

2. düzey formasyon öğretiminin ders programı da 7 ana konuyu kapsamaktadır. Bunlar, ayrıntılı olarak aşağıda gösterilmektedir.

a) Kooperatifçiliğin güncel sorunları

- Tarımsal ortak pazar
- Ortak pazar karşısında tarımsal kooperatifçilik
- Üretici kümeleri ve tarımsal ekonomik komite
- Akdi ekonomi
- Tarımsal kooperatifçilik ve çevresi
- Tarımsal kooperatifçiliğin gelişmesi ve güçlenmesi

b) Tarımsal kooperatif hukuku

- Ticaret hukuku
- İş hukuku
- Mali hukuk
- Ortaklık hukukuna bakış
- Ulaştırma hukukuna bakış

c) Mali yönetim

- Mali yönetimin tanımı ve konusu
- Mali yönetimin genel ilkeleri
- Mali yapı
- Finansman araçları
- Finansman

d) İşin bilimsel örgütlenmesi

- Öngörme
- Eşgüdüm
- Denetim
- Binaların teknik örgütlenmesi
- Yönetime uygulanabilir istatistik ögeler
- Bordrc
- İnsancıl sorunlar
- Sorumluların sağlığı

e) Ticari işlev

- Yönetim ve pazarlama
- Ticari incelemeler

- İşletmenin doğal işlevi, yaratıcılık
- Satışların artırılması ve reklâm eylemi
- Pazarlama planı, kooperatifin «gelişme planı»
- Ticari yönetim
- Satın almaların yönetimi

f) İnsancıl ilişkiler

- İnsancıl ilişkiler
- Kooperatif işletmede insancıl ilişkiler
- Kooperatif personelinin iş yaşamı
- Kooperatifin dış dünya ile ilişkileri

g) Kırsal ekonomi

- Genel ekonomik kalkınma süreci içinde tarım
- Tarımsal kalkınmanın aşamaları
- Tarımsal büyüme perspektifi

3. Uzmanlık Öğretimi

Uzmanlık öğretimi 20 ayrı uzmanlık alanında yapılmaktadır. Bu öğretim, 6 yada 12 ay sürmektedir. 6 yada 12 ay süren mektupla öğretim, bu sürenin bitiminde yapılan sözlü oturumlarla tamamlanmaktadır. Öğrenci, bu 20 uzmanlık alanından birini yada birkaçını birlikte seçerek öğrenim görebilir. 20 uzmanlık alanının bazıları 1. yada 2. düzey formasyon öğretiminde okutulmaktadır. Bazıları ise yeni konuları kapsamaktadır. Uzmanlık öğretiminin sonunda, öğrencilere, başarı durumlarını gösteren bir **öğrenim belgesi** verilmektedir.

Uzmanlık alanları ve bunların içinde yer alan temel konular aşağıda gösterilmektedir.

a) Kooperatifçiliğin tanınması (öğretim süresi: 6 ay)

- Kooperatifçilik tarihi ve doktrini
- Tarımsal kooperatifçiliğin genel nitelikleri
- Fransa'da tarımsal kooperatifçiliğin genel görünümü
- Tarımsal kooperatifçiliğin örgütlenmesi
- Tarımsal kooperatifçiliğin rolü ve yönelimi

b) Kooperatifçiliğin güncel sorunları (öğretim süresi: 6 ay)

- Tarımsal ortak pazar
- Ortak pazar karşısında tarımsal kooperatifçilik

- Üretici kümeleri ve tarımsal ekonomik komite
  - Akdi ekonomi
  - Tarımsal kooperatifçilik ve çevresi
  - Tarımsal kooperatifçiliğin gelişmesi ve güçlenmesi
- c) Kooperatiflerin hukuksal statüsü ve S.I.C.A. (Öğretim süresi: 6 ay)
- S.I.C.A. (kurulması, işleyişi, feshi)
  - Tarımsal kooperatiflerin hukuksal statüsü
  - Üretici kümeleri
- d) Tarımsal kooperatif hukuku (Öğretim süresi: 12 ay)
- Ticaret hukuku
  - İş hukuku
  - Mali hukuk
  - Ortaklık hukukuna bakış
  - Ulaştırma hukukuna bakış
- e) Ulaştırma hukuku (Öğretim süresi: 6 ay)
- Ulaştırma sözleşmesi
  - Kayıp ve zarar nedeniyle taşıyıcının sorumluluğu
  - Gecikme nedeniyle taşıyıcının sorumluluğu
  - Zarar ziyan davası ve tazminat
  - Kamu ulaştırması
  - Taşıt kiralınması
  - Karayolu ulaştırmasında iş hukuku
  - Hava yolu ile ulaşım
  - Su yolu ile ulaşım
- f) İşin bilimsel örgütlenmesi (Öğretim süresi: 6 ay)
- Tanım ve genel bakış
  - İş incelemesi
  - İş yerlerinin örgütlenmesi
  - İşletmede haberleşme
  - Örgütlenme araçları
  - Yönetimsel dokümanlar
  - Grafikler
- g) Yönetim düzeyinde işin bilimsel örgütlenmesi (Öğretim süresi: 6 ay)
- Öngörme
  - Eşgüdüm

- Denetim
- Binaların teknik örgütlenmesi
- Yönetime uygulanabilir istatistik ögeler
- Bordro
- İnsancıl sorunlar
- Sorumluların sağlığı

h) Muhasebe tekniğine giriş (Öğretim süresi: 6 ay)

- Giriş
- Hareketler
- Dönem sonu çalışmaları
- Muhasebenin örgütlenmesi

i) Mali yönetim (Öğretim süresi: 6 ay)

- Mali yönetimin tanımı ve konusu
- Mali yönetimin genel ilkeleri
- Mali yapı
- Finansman araçları
- Finansman

j) Kısa dönemde bütçe yönetimi (Öğretim süresi: 6 ay)

- Bütçe yöntemleri
- Satış bütçesi
- Maliyet ve dağıtım marjı bütçesi
- Üretim bütçesi
- Gereçleme bütçesi
- Kasa bütçesi

k) Tarımsal kooperatifçilikte orta dönemli öngörme

(Öğretim süresi : 6 ay)

- Orta dönemli öngörme
- Orta dönemli ticari öngörme
- Üretimin ve yatırımların orta dönem için öngörülmesi
- Orta dönemli personel politikası
- Orta dönem için finansman planı

1) Ticari işlev I (Öğretim süresi: 6 ay)

- Ticari işlev
- Kooperatifin ticari politikası

- Ticari inceleme ve araştırmalar
  - Ticari örgütlenme ve dinamik
  - Ticari servisin yapısı ve satış temsilcisi
  - Satış işlemi
  - Ticari yönetim
- m) Ticari işlev II (Öğretim süresi: 6 ay)
- Yönetim ve pazarlama
  - Ticari incelemeler
  - İşletmenin doğal işlevi: yaratıcılık
  - Satışların artırılması ve reklâm eylemi
  - Pazarlama planı, kooperatifin «gelişme planı»
  - Ticari yönetim
  - Satın almaların yönetimi
- n) Ticari teknikler (Öğretim süresi: 12 ay)
- Ticari bir hizmetin yönetimi
  - Ticari dokümanlar
  - Satış temsilcilerinin hazırlanması
  - Satış sırasındaki tutum
  - Tanıtma broşürü
  - Müşteriler, müşteri psikolojisi
  - Satın alma dürtüleri
  - Karar
  - Değişik alıcılara satış
- o) Kırsal ekonomi I (Öğretim süresi: 6 ay)
- Kırsal ekonomiye giriş
  - Üretici sektör olarak tarım
  - Ticaret sektörü olarak tarım
- p) Kırsal ekonomi II (Öğretim süresi: 6 ay)
- Genel ekonomi kalkınma süreci içinde tarım
  - Tarımsal kalkınmanın aşamaları
  - Tarımsal büyüme perspektifi
- r) İnsancıl ilişkiler I (Öğretim süresi: 6 ay)
- İnsancıl ilişkilerin tanımı
  - Psikolojiye giriş
  - Kooperatif personeliyle ilişkiler

s) İnsancıl ilişkiler II (Öğretim süresi: 6 ay)

- İnsancıl ilişkiler
- Kooperatif işletmede insancıl ilişkiler
- Kooperatif personelin iş yaşamı
- Kooperatifin dış dünya ile ilişkileri

t) İstatistik (Öğretim süresi: 12 ay)

- İstatistiğin tanımı ve konusu
- İstatistik veriler
- İstatistiklerin grafiklerle gösterilmesi
- Olasılık hesapları
- Normal dağılım
- Regresyon
- Güven sınırı ve yayılma
- Mevsimlik olaylar
- Korrelasyon
- Örneklem

u) Yönetim enformatik'ine giriş (Öğretim süresi: 12 ay)

- Giriş
- Hesap ve muhasebe makinaları
- Delikli kart makinaları
- Bilgisayar
- Çözümleme ve programlama
- Bilgi işlem merkezinin örgütlenmesi

II. ULUSLARARASI KOOPERATİFÇİLİK YÜKSEK OKULUNUN MEKTUPLA KOOPERATİFÇİLİK ÖĞRETİMİ

Uluslararası Kooperatifçilik Yüksek Okulu, kooperatifçilik idealini yaymaya, kooperatif kurmaya, bunların canlandırıcısı olmaya, bunları yönetmeye ve geliştirmeye yetenekli kişiler yetiştirmeyi amaçlamaktadır.

Bu okulun öğretimi, kooperatifçilik hareketinde çalışanlara yada çalışmayı düşünenlere yöneldiği gibi, sorunları bilmekte olanlara ve bu alanda ders verenlere de seslenmektedir.

Uluslararası Kooperatifçilik Yüksek Okulu, öğrencilerinin temel eğitimini, hızlı eğitimini ve sürekli eğitimini gerçekleştirmektedir.

Bu okulun, şimdiye dek 51 değişik ülkeden öğrencisi olmuştur.

Uluslararası Kooperatifçilik Yüksek Okulu, kooperatifçilik öğretimini mektupla öğretim biçiminde yürütmektedir. Bu tekniğin seçilmiş olmasının nedenleri şunlardır:

— Mektupla öğretim ucuzdur.

— Öğrencilerinin başka öğrenimlerini yada mesleki faaliyetlerini bırakmalarını gerektirmemektedir.

— Her öğrencinin kişisel çalışma olanaklarına uyabilmektedir.

Çeşitli sakıncalar doğurabilecek olan yer değiştirmeyi gerektirmektedir.

— Mektupla öğretim, tüm dünyada giderek daha çok değer verilen bir duruma gelmektedir.

Uluslararası Kooperatifçilik Yüksek Okulu, amacına ulaşmak için, iki ay-rı düzeyde mektupla kooperatifçilik öğretimi yürütmektedir: Kooperatifçiliğe giriş ve kooperatifçilik farmasyonu:

1. Kooperatifçiliğe Giriş Öğretimi

A. Öğretim süresi ve kayıt: Kooperatifçiliğe giriş öğretiminin süresi bir yıldır. Bu süre, öğrencinin Uluslararası Kooperatifçilik Yüksek Okuluna kaydolmasıyla başlar. Bir yılın snunda öğrencinin dosyası kapatılır ve Okul artık öğrenciye hiçbir şey yollamaz.

Öğrenci, kayıt formunu doldurarak her zaman Uluslararası Kooperatifçilik Yüksek Okuluna başvurabilir. Kayıt, öğrencinin okula kabul edilmesi ve öğrenim giderlerinin öğrenciye ödenmesiyle gerçekleşir. Öğrenci, öğrenim giderlerinin tümünü kayıt sırasında ödeyebileceği gibi bunun yarısını kayıt sırasında, öbür yarısını da yıl ortasında ödeyebilir.

Öğrenciler Uluslararası Kooperatifçilik Yüksek Okuluna tek tek kayıt olabilecekleri gibi küme olarak da kaydolabilirler. Bu durumda toplu öğretim söz konusudur. Toplu öğretim, ilgili bir kurumun girişimiyle gerçekleşir. Bu durumda, ilgili kurum bir yönetici belirler ve bu kişi öğretim sorumlusu olur. Uluslararası Kooperatifçilik Yüksek Okulu ilişkilerini bu kişi aracılığıyla yürütür. Öğretim ritmi, ders materyalleri, ders programı ve öğretimin değerlendirilmesi, toplu öğretim söz konusu olduğunda da aşağıda açıklandığı gibidir.

B. Öğretim ritmi: Öğrencinin Uluslararası Kooperatifçilik Yüksek Okuluna kaydolduktan sonra, öğrenciye okulca 4 ders ve 2 ödev yollar. Öğrenci bu iki ödevi en geç üç ay içinde yapmak ve Uluslararası Kooperatifçilik Yüksek Okuluna yollamak zorundadır. Eğer öğrenci ödevlerini 3 ay içinde yollamazsa, Uluslararası Kooperatifçilik Yüksek Okulu artık ona yeni ders ve ödev yollamaz. Öğrencinin ödevlerini Uluslararası Kooperatifçilik Yüksek Okuluna yollamasından sonra, okul öğrenciye ikinci 4 ders ve 2 ödevi yollar.

Böylece, 16 dersin ve 8 ödevin tümü öğrenciye 4 defada en fazla 3'er ay arayla yollar. Öğrenci son iki ödevi, kayıt tarihini izleyen onikinci ayın bitiminden önce Uluslararası Kooperatifçilik Yüksek Okuluna geri yollamak zorundadır.

Uluslararası Kooperatifçilik Yüksek Okulu, öğrenciye aynı anda 4 ders ve 2 ödevden fazlasını yollamaz.

C. Pedagojik materyaller

a) Öğrenim klavuzu: Bir broşür biçiminde hazırlanan öğrenim klavuzu, öğrenciye ilk ders ve ödevlerle birlikte yollar. Bu broşür genel çalışma planını, ödevleri inceleme ve yazma biçim konusunda önerileri ve profesörün öğütlerini kapsar.

b) Ders: Bir ders, öğreniminin bir bölümünün oluşturur. Titizce hazırlanmış bir broşür biçimindedir. Başvurulması kolaydır ve öğrenimden sonra saklanabilir.

c) Ödev: Bir ödev, öğrenciye yanıtlanması istenen soruları yada incelenmesi istenen öğretime ilişkin bir sorunu kapsar.

Ödevler Uluslararası Kooperatifçilik Yüksek Okulunca düzeltilir ve 20 tam not üzerinden değerlendirilir. Düzeltilen ödevler öğrenciye geri yollar. Gerekliğinde doğru yanıtlar eklenir.

Bu materyaller öğrenciye uçak postasıyla yollar.

D. Ders programı

Kooperatifçiliğe giriş öğretiminde okutulan dersler ve bunların kapsadığı ana konular aşağıda belirtilmektedir.

a) Kooperatifçiliğin kökenleri

Eski biçimler. -Toplumsal reformcular.- Tüketim, üretim, kredi ve tarımsal kooperatifçilik türlerinin kökenleri.

b) Kooperatif kurumun ayırdedici özellikleri

Kişiler topluluğu olarak kooperatif. -Eşitlik kuralı.- Risturun. -Sermayeyle sınırlı kâr.- Yöneticilik görevinin ücretsiz oluşu. -Yansızlık.- Üyelerinin eğitimi.

c) Çeşitli kooperatifçilik biçimleri

Tüketim kooperatifçiliği. -Konut kooperatifçiliği.- Tarımsal olmayan mesleki kooperatifçilik. -Tarımsal kooperatifçilik.- Okul kooperatifçiliği.

d) Dünyada kooperatifçilik

Tüm dünyada çeşitli kooperatifçilik biçimlerinin önemine bakış.

e) Bir kooperatifin işleyişi

Genel kurul. -Yönetim kurulu.- Müdür ve memurlar - Denetim kurulu.

f) Kooperatiflerin finansmanı

kooperatifçilerin verdikleri (sosyal kapital, öbür öz kapitaller, kooperatifçilerin borç verdiği paralar). -Subvansiyonlar.- Borçlar (kısa, orta, uzun vadeli).

g) Bir tüketim kooperatifinin ticari işlevleri

Satın almalar. -Stoklama.- Satış (satış organlarının düzenlenmesi, personelin hukuki statüsü, denetim).

h) Bir tarımsal kooperatifde ticari işlevler

Tarım satış kooperatifleri. -Gereçleme kooperatifleri.- Hizmet kooperatifleri.

i) Kooperatifsel federalizm

Kooperatif federasyonları. -Birlikleri.- Uluslararası düzeyde kooperatifsel kurumlar.

k) Kooperatifler arası ilişkiler

Çeşitli kooperatif biçimleri arasında anlaşma olanakları. -Uluslararası düzeyde ilişkiler.- Fransız örneği.

1) Kooperatif hareket ve eğitim

Halkın kooperatifsel eğitimi. -Kooperatifçilik eğitimi.- Üyelerin kooperatifsel eğitimi.- Kooperatif yöneticilerinin eğitim.

m) Kooperatifçiliğin toplumsal işlevi

Kooperatifçiliğin ekonomik yaşamda, politik yaşamadaki toplumsal rolü.

n) Kooperatif hareketin gelişen ülkelerdeki rolü

Kooperatifçiliğin ekonomik değeri. -Kooperatifçiliğin toplumsal değeri.- Kooperatif hareketin gelişmesinin doğurduğu sorunlar.

o) Devlet ve kooperatifçilik

Kooperatifçilik mevzuatı. -Hükümetin kooperatifçilik servisleri.- Kooperatifçiliğin ekonominin genel örgütlenmesine entegrasyonu.- Kooperatif hareketin devletçe finansmanı.

p) Kooperatifçiliğin gelişmesine engeller

Genel nitelikte engeller.- Az gelişmişliğe bağlı engeller.

r) Bir kooperatif kurmak için yerine getirilecek koşullar

Psikolojik koşullar.- Ekonomik ve finansal koşullar.- Kooperatifin büyüklüğü.- Araçların ve amaçların seçiminde gerekli titizlik.

E. Öğretimin değerlendirilmesi

Mektupla kooperatifçiliğe giriş öğretiminin sonucunda, başarılı öğrencilere **Mektupla Kooperatifçiliğe Giriş Sertifikası** verilmektedir. Öğrencilerin bu sertifikayı almaya hak kazanıp kazanmadıkları, ödevlerden aldıkları notlara dayanarak bir jüriye belirlenmektedir. Öğrencilerin bu sertifikayı almaya hak kazanabilmeleri için öncelikle ödevlerinin tümünü yapmış olmaları gerekir. Başarılı olabilmek için, bu ödevlerden 20 üzerinden 12 ve daha fazla not almak gerekir. Bu ortalamayı tutturamayan öğrencilere yalnızca mektupla kooperatifçiliğe giriş öğrenimine kayıt olduklarını gösterir bir kayıt belgesi verilir.

Öğrencilerin başarı derecelerini saptamak üzere jüri ilke olarak yılda iki kez toplanır. Birinci toplantı Nisan ayı içinde yapılır ve son ödevlerini 1 Temmuz - 31 Aralık tarihleri arasında yollayan öğrencilerin dosyaları incelenir. İkinci toplantı ise Ekim ayı içinde yapılır ve bu toplantıda da son ödevlerini 1 Ocak - 31 Haziran tarihleri arasında yollayan öğrencilerin durumu değerlendirilir.

Sonuçlar, öğrencilerin isteği üzerine, öğrencilerin belirttiği kurumlara bildirilir. Öğrenci kaydettiren kurumlara ise, Uluslararası Kooperatifçilik Yüksek Okulu sonuçları kendiliğinden bildirir.

Mektupla kooperatifçiliğe giriş sertifikası, sahibinin, bilgi ve yeteneklerini kooperatifçilik alanında kullanmaya yetkili olduğunu gösteren bir belgedir. Sonuç olarak, bu sertifika hem sahibi için hem de kooperatif kurumlar ve ülkesinin kooperatifçiliğiyle ilgilenenler için bir referans niteliğindedir.

2. Kooperatifçilik Formasyonu Öğretimi

Uluslararası Kooperatifçilik Yüksek Okulunun mektupla kooperatifçilik formasyonu öğretimi, genel çizgileriyle kooperatifçiliğe giriş öğretimi gibi yürütülmektedir. Kooperatifçiliğe giriş öğretiminden farklı olarak, kooperatifçilik formasyonu öğretiminin süresi iki yıldır ve Uluslararası Kooperatifçilik Yüksek Okuluna kabul edilmek için öğrencinin genel eğitim düzeyi göz önünde tutulmaktadır. Bunların dışında, öğrenim ritmi, pedagojik materyaller, toplu öğretim, kooperatifçiliğe giriş öğretiminde olduğu gibidir. Ancak, derslerin kapsamı ve ödevlerin niteliği doğal olarak farklıdır. Kooperatifçilik formasyon öğretimi kooperatifçiliğe giriş öğretiminden daha yüksek düzeydedir.

Mektupla kooperatifçilik formasyonu öğretimi sonucunda, başarılı öğrencilere **Mektupla Kooperatifçilik Formasyonu Sertifikası** verilmektedir.

Mektupla kooperatifçilik formasyonu öğretiminin ders programı ve derslerin kapsamı aşağıda belirtilmektedir.

A. Kooperatifçiliğin tanınması

a) Modern dünyada kooperatifçiliğin önemi

Toplumsal ve eğitici yönü.- Ekonomik kalkınmadaki rolü.

b) Kooperatifçiliğin fizyonomisi, ilkeleri ve kuralları

Aynı zamanda kişiler topluluğu ve işletme olarak kooperatif.- Öbür işletmelere göre özellikleri.

c) Kooperatifçiliğin esnekliği, değişik biçimleri

Mesleki amaçlı ve mesleki olmayan amaçlı kooperatifler.- Değişik biçimlerin yayılması ve önemi.- Bazı istatistiksel veriler.

d) Kooperatifçiliğin çeşitli biçimleri arasındaki bağlar

Karşılıklı yardım ve sorunları.- Üretim-tüketim kooperatifçiliği.- Endüstriyel ve ticari yoğunlaşma karşısında kooperatifçilik.

e) Yönetmel örgütlenme ve bir kooperatifin işleyişi

Yönetme'nin anlamı.- Toplumsal sözleşme: Statüler.- Kooperatifin yönetmel organları.

f) Kooperatifçiliğin ve kooperatifçilik doktrininin kökenleri ve evrimi

İlk çağdan modern kooperatifçilik öncülerine ve düşünürlerine (XIX. Yüzyıl ortası).- Rochdale ilkeleri.- 1850'den günümüze dek olan evrim.- Modern düşünce ve uygulamaları.

g) Ulusal ekonomi içinde kooperatifçiliğin rolü ve önemi

h) Kooperatif mevzuatı

Kooperatifçiler için güvence olarak yasal dayanak.- Kooperatif mevzuatı konusunda izlenen büyük yönelimler.

i) Kooperatifçilik finansmanının biçim ve kaynakları

Kooperatif işletmenin finansal gereksinimleri.- Kooperatif bunları nasıl karşılayabilir? Bu konuda devletin rolü.

k) Kooperatifçilikle sendikacılık arasındaki ilişkiler

İki tür birlik arasındaki ilişkiler: Araçlarındaki farklılık ve amaçlarındaki birlik.

1) Kooperatif hareketin örgütlenmesi

İlk derece kooperatifleri, bölgesel ve ulusal düzeydeki bağları.- Birlik ve federasyonların rolü.- Uluslararası Kooperatif Birliği ve ulusal kooperatif hareketler arasındaki değişik işbirliği biçimleri.

m) Dünyadaki değişik kooperatifçilik kavramları

Kooperatifçiliğin karşılaştığı güncel sorunlar, ülkelere göre aldığı yönelimler ve uluslararası düzeyde kooperatifler arasındaki ilişkiler.

n) Kooperatifçiliğin toplumsal sorunların çözümüne katkısı

Kooperatifçilik ve istihdam.- Kooperatifçilik ve toplumsal gelişme.- Yaşam düzeyinin iyileştirilmesinin etmeni olarak kooperatifçilik.

o) Kooperatifçiliğin yapma ve yeniden yapma çabasına katkısı

Bir ekonominin yeniden kurulması yada gelişmesine kooperatifçiliğin katkısı üzerine sentez ve sonuçlar.

B. Kooperatif işletmenin yönetimi

a) Yönetimin çeşitli yönleri

— İşletme

Kooperatif işletme.- Yönetim sorunu.- İşletmenin fonksiyonları.

— İşletmenin yapısı

Yapının tanımı ve kuralları.- Analiz ve teşhis.

b) Kooperatif işletmenin işleyişi: Teknik yönler

— Binalar

Önemi.- Binaların ve eklerinin niteliği.- Binaların boyutları ve yerleştirilmeleri.

— Ekipman

Çalışma yerinin önemi.- Yerleştirme.- Çalışma ortamı.

— İşin basitleştirilmesi

İş incelemesinin ilkeleri.- İşin gözlenmesi ve eleştirilmesi.- İş incelemesinin sentezi.

— Öngörme

Tanım.- Öngörme teknik ve araçları.- Planlama örnekleri.

— Denetim

Tanım.- Denetim tekniği.- Teknik ve yönetsel denetim örnekleri.

c) Kooperatif işletmenin işleyişi: Ticari yönler

— Ticari fonksiyon

İşletme içindeki yeri.- Hazırlık yöntemleri.- Ticaret ajanları.

— Pazar incelemesi

Tanım.- Satış.- Satış fonksiyonunun örgütlenmesi.- Satışların artırılması.

— Gereçleme

Gereksinimlerin öngörülmesi.- Satınalmada pazar araştırması.- Satın alma ve uygulanması.

— Stoklar

Tanımı ve önemi.- Stokların yönetimi.

d) Kooperatif işletmenin işleyişi: Muhasebe yönü

— Kooperatifte muhasebenin rolü ve yeri

Kooperatifte muhasebenin niteliği ve fonksiyonları.- Muhasebenin tanımı ve ilkeleri.- Muhasebe servislerinin örgütlenmesi.

— Muhasebe aygıtları

Muhasebe açısından düşünme.- Muhasebe kayıtları.

— Muhasebe dokümanlarının yerleştirilmesi, genel işletme ve bilanço

Bir kooperatifte sonuçların belirlenmesi.- Kâr zarar hesabı ve bilanço.

— Yönetimin denetimi aracı olarak muhasebe

İşletmenin analizi.- Mali analizi.- Rentabilite analizi.

— Finansman sorunları

Finansman araçlarının belirlenmesi.- Finansal gereksinimlerin evrimi.- Atılacak girişimler.

e) Kooperatif işletmenin işleyişi: Yönetimsel yönleri

— Yönetimsel iş- Yerler

Yönetimsel iş.- Büroların yerleştirilmesi.- Büroların yerleri ve boyutları.- Büroların düzenlenmesi.

— Dokümanlar: Nitelikleri ve yaratılmaları

Dokümantasyon (gerekliliği ve niteliği).- Fişler.- Basılı kâğıtlar.- Grafikler.

— Dokümanların kullanılması ve korunması

Dokümanların dolaşımı.- Dokümanların seçimi, kümelmesi ve dağıtımı.- Dokümanların sınıflanması.- Arşivleme.

— Yönetimin bordro tablosu

Tanımı ve rolü.- Genel ilkeler - Bordro tablosunun öğeleri.

f) Kooperatif işletmenin işleyişi: İncisancıl yönleri

— Kooperatifçiler.

Kooperatifçilerin dürtüleri.- Kooperatifçilerle ilişkiler.- Kooperatifçilerin haberli kılınması.

— Yöneticiler

Yöneticinin rolü.- Formasyon ve enformasyon.- Uzmanlaşma.

— Personel: Alınma

Önemi.- Atanılacak görevin atanması.- Adayların aranması.- İşe alma teknikleri.

— Personel: Formasyon

Mesleki formasyonun önemi.- Yöneticilerin formasyonu.- Personelin formasyonu.

— Personel: Yükselme ve sicil

Yükselmenin önemi.- Yükselmenin ilkeleri.- Program.- Personelin sicili.

g) Kooperatif işletmenin kurulması

— Ekonomik sorunlar

Bir kooperatifin kurulmasını belirleyen ekonomik koşulların incelenmesi.- Gereksinimlerin tanımlanması.- Yatırım yöntemleri.

— Teknik sorunlar

Yerleşme yerinin incelenmesi.- Materyalin incelenmesi.- Binaların incelenmesi.

— Finansal yönler

Yatırımın ölçüsü, seçimi, verimliliği.- Döner sermaye finansmanı.- Çeşitli finansman yolları.

h) Kooperatiflerin yapısı

— Kooperatiflerin büyüklüğü

Ortamin gelişimi.- Kooperatiflerin gelişimi.- Hiyerarşik yoğunlaşma.- Yoğunlaşma yöntemleri.

— Tek yönlülük - Çok yönlülük

Bu iki yönün incelenmesi.- Kabul edilecek formül.

C. Kooperatif hareketin çeşitli dalları

- a) Tarımsal kooperatifler (Üretim, stoklama, gereçleme kooperatifleri)
- b) Tüketim kooperatifleri
- c) İşçi üretim kooperatifleri
- d) Konut kooperatifleri
- e) Esnaf kooperatifleri
- f) Kooperatifsel kredi
- g) Yardımlaşma
- h) Okul kooperatifçiliği